

– обговорення та затвердження експериментально-дослідних майданчиків, творчих груп наукових досліджень, методик, передових технологій навчання і виховання з проблем запобігання торгівлі жінками та дівчатами.

Слід підкреслити, що робота щодо роз'яснення та вивчення чинного законодавства, міжнародних актів повинна проводитись із врахуванням вікових, індивідуальних особливостей учнівської та студентської молоді.

Список літератури: 1. Кудрявцев В.Н. Право и поведение. М., 1978. 2. Семья и молодежь: профилактика отклоняющегося поведения / В.А. Балцевич, С.М. Бурова, А.К. Воднеева и др. Мн., 1989. 3. Горбунова О.Г., Левченко К.Б., Савич Л.Л., Удалова О.А., Швед О.В. Запобігання торгівлі жінками. La Strada – Університет внутрішніх справ, Київ – Харків. 2000.

Надійшла до редколегії 19.09.02

В.В. Зубенко

ДО ПИТАНЬ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КАРНОГО РОЗШУКУ

Кримінальний світ, маючи в своєму розпорядженні фінансові можливості, корупційні зв'язки, активно займається збиранням інформації про обставини, події, осіб, що становлять для нього певний інтерес. Злочинці інколи озброєні найновітнішими технічними засобами і вчиняють активну протидію діяльності правоохоронних органів.

Інформація (від лат. information – роз'яснення) – це повідомлення про щось або відомості про навколишній світ, процеси, які в ньому відбуваються, про події, ситуації, чиясь діяльність, що їх сприймають людина і живі організми, керуючі машини та інші системи [1, с.363].

Підрозділи органів внутрішніх справ в цілому і працівники карного розшуку зокрема повинні володіти інформацією про осіб, які готуються чи вчинили злочини, осіб, які переховуються від органів розслідування, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання тощо.

Розв'язання завдань ефективного інформаційного забезпечення методами, що традиційно використовуються при провадженні оперативно-розшукових справ, такими, як робота з базами даних, внутрішніми інформаційними потоками, система взаємного обміну (запити, доручення тощо), різноманітні організаційні форми співробітництва, спільні операції та оперативні розробки, комбінації, – іноді не мають потрібного ефекту через специфіку сучасного кримінального світу [2, с.18].

Тому сучасний стан боротьби зі злочинністю диктує необхідність розробки і впровадження в практичну діяльність оперативних підрозділів систем активної інформаційної розвідки. Для використання ефективних заходів боротьби з криміналітетом оперативні працівники повинні мати можливість систематично здійснювати збирання та аналізування інформації із усіх відповідних джерел, щоб використовувати ці дані як з тактичною, так і з стратегічною метою цієї боротьби. Методи, які використовуються для отримання, накопичення і використання вказаної інформації, мають бути законодавчо закріплені.

Крім того, для збирання інформації оперативні працівники мають право:

- витребувати, збирати і вивчати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело і розміри їх доходів;

- відвідувати житлові та інші приміщення за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин вчиненого або такого, що готується, злочину, а також збирати відомості про протиправну діяльність підозрюваних або осіб, щодо яких проводиться перевірка;

- ...одержувати розвідувальну інформацію, у тому числі шляхом проникнення оперативного працівника в приміщення, транспортні засоби, на земельні ділянки;

- знімати інформацію з каналів зв'язку, застосовувати інші технічні засоби отримання інформації;

- контролювати шляхом відбору за окремими ознаками телеграфно-поштової відправлення;

- отримувати від юридичних та фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені, та загрозу безпеці суспільства і держави;

- створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи.

Працівники оперативних підрозділів ОВС в процесі оперативно-службової діяльності при провадженні оперативно-розшукових справ користуватися правами, які надані ст.8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3]. Тобто підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, при наявності підстав, передбачених ст.6 Закону, мають право проводити оперативно-розшукові заходи, результати яких у відповідності до ст.9 Закону повинні концентруватися в оперативно-розшукових справах. При здійсненні оперативно-розшукової діяльності проводяться оперативно-розшукові заходи, які й знайшли своє відображення в ст.8 Закону. Розглянемо деякі з них.

Для збирання фактичної інформації, що має значення для вирішення конкретного завдання оперативної розробки, зі слів людини, що опитується, проводиться самостійний оперативно-розшуковий захід – опитування осіб. Як правило, опитуються особи, які реально чи вірогідно володіють інформацією. Опитування розрізняються за двома видами – завбачливо підготовлене та експромтне, необхідність здійснення якого виникає раптово в конкретній ситуації, що склалася. Для досягнення успіху завбачливо підготовленого опитування оперативний працівник повинен чітко визначити його мету, місце проведення та підстави. Досягнення успіху також залежить від того, як оперативник вивчить відомості про особу опитуваного, як зможеться та спрогнозує можливий розвиток подій, реакцію на поставлені питання, які він повинен сам усвідомити та скласти приблизний план черговості їх постановки. Як вказано в п.1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», опитування осіб по-

винне проводитись лише за їх згодою, тобто основною умовою проведення опитування є добровільна згода особи на опитування чи бесіду [3].

За формами проведення опитування розподіляється на гласне та конфіденційне (негласне). Гласна форма опитування передбачає два способи: офіційне представлення оперативного працівника і його зашифровані дії, зокрема легендування істинної мети опитування. Слід відмітити, що на практиці досить часто особа, яка опитується, сама зацікавлена в збереженні в таємниці факту самої бесіди або ж її змісту, тому ініціатива вибору форми опитування може йти як від оперативника, так і від його візаві. Коли ж в збереженні в таємниці факту бесіди (її змісту) зацікавлений сам оперативний працівник, то вважаємо за доцільне застерегти опитуваного про це до початку опитування.

Місце, час та терміни проведення опитування законом не обмежені. Оперативний працівник може провести опитування в будь-якому місці, в різноманітній обстановці – це може бути житло особи, службовий кабінет, автомобіль чи громадське місце.

Суб'єктами такого оперативно-розшукового заходу, як опитування можуть бути як самі оперативні працівники, так і за їх дорученням інші працівники ОВС. Крім того, у відповідності до п.13 ст.8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», суб'єктами ОРД можуть бути особи з якими конфіденційно встановлене співробітництво на засадах добровільності. При цьому слід розрізняти ці схожі діяння, адже опитування це самостійний оперативно-розшуковий захід, тому під ним не слід розуміти отримання оперативним працівником відомостей від особи, що вказана в п.13 ст.8 Закону, яка виконувала завдання оперативного працівника.

Одержана в ході проведення опитування інформація повинна знайти своє місце в оперативно-розшуковій справі. Якщо опитування проводилось в гласній формі, то його дані можуть бути оформлені у вигляді письмового пояснення особи за фактичними обставинами, про які їй були задані питання в ході проведення опитування. Пояснення може бути виконане як оперативником, так і опитаним власноручно. Коли ж опитування проводилось негласно, то його результати оформлюються рапортом оперативного працівника, який долучаються до оперативно-розшукової справи.

Рапорт (франц. rapport, від rapporter – приносити, повідомляти) – передбачена статутом форма усної чи письмової доповіді підлеглих військовослужбовців начальникові або звіт про виконання завдання, взятих на себе зобов'язань тощо [1].

Фіксація результатів оперативно-розшукових заходів, в тому числі і опитування здійснюється на підставі п.9 ст.8 Закону і за допомогою технічних засобів – відеокамери, магнітофону. Ці технічні засоби, в залежності від форми проведення опитування, застосовуються як гласно так і з дотриманням заходів конспірації.

На нашу думку, застосовування технічних засобів отримання інформації є самостійним оперативно-розшуковим заходом і тому в ст.8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» слід було б доповнити

наступним поясненням «в ході проведення оперативно-розшукових заходів використовуються відео- і аудіозапис, фотозйомка, а також інші технічні засоби».

Спеціальним підрозділам по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ при здійсненні заходів боротьби з організованою злочинністю закон надає право [4]:

- на письмову вимогу керівників відповідних спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю одержувати від банків, а також кредитних, митних, фінансових та інших установ, підприємств, організацій (незалежно від форм власності) інформацію і документи про операції, рахунки, вклади, внутрішні та зовнішні економічні угоди фізичних і юридичних осіб. документи та інформація повинні бути подані негайно, а якщо це неможливо – не пізніше як протягом 10 діб;

- одержувати інформацію з автоматизованих інформаційних і довідкових систем та банків даних, створюваних Верховним Судом України, Генеральною прокуратурою України, антимонопольним комітетом України, Фондом державного майна України, міністерствами, відомствами, іншими державними органами України;

- в разі одержання фактичних даних про організовану злочинну діяльність для їх перевірки витребувати та одержувати від державних органів, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій (незалежно від форм власності) інформацію і документи. Витребувані документи та інформація повинні бути подані негайно або на пізніше як протягом 10 діб.

Отже, одним із завдань оперативної розробки є збирання інформації, яку потребує оперативно-розшукова, слідча та управлінська діяльність органів внутрішніх справ для прийняття рішення щодо запобігання, припинення, розкриття, розслідування злочинів, забезпечення безпеки особи, суспільства та держави.

Список літератури: 1. Словник іншомовних слів. К., 1974. 2. Гобозеров В.Ф. Оперативно-розсыскная информация в системе служебного доказывания // Правоведение. 1978 № 6. 3. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»// Відомості Верховної Ради України. К., 1992. №22. Ст. 303. 4. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993 р.// Відомості Верховної Ради України. 1993. №35. Ст.358.

Надійшла до редколегії 27.08.02

А.П. Хряк, В.Т. Васильєв, Є.В. Васильєв

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ ПЕРЕГОВОРІВ ІЗ ОСОБАМИ, ЯКІ УТРИМУЮТЬ ЗАРУЧНИКІВ

Картини, які пов'язані з захопленням заручників, міцно ввійшли до нашого життя, стали повсякденною реальністю.

Найбільше поширення серед них набули випадки захоплення заручників і викрадення людей з метою отримання викупу. При цьому заручниками можуть опинитись як конкретні особи, за яких будуть вимагати викуп, так і кожен громадянин, найчастіше – пасажир автобуса або літака, або відвідувач якоїсь установи. Слід виділити групу так званого ризику,